

Sygn. akt: I ACa 593/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 sierpnia 2012r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Michał Kłos (spr.)
Sędziowie:	SSA Lilla Mateuszczyk SSA Hanna Rojewska
Protokolant:	st.sekr.sądowy Grażyna Michalska

po rozpoznaniu w dniu 23 sierpnia 2012r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa **Przedsiębiorstwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P.**

przeciwko **J. G. (1) i S. S.**

o ustalenie nieważności umowy sprzedaży udziałów ewentualnie o ustalenie, iż umowa sprzedaży udziałów jest bezskuteczna wobec powoda

na skutek apelacji strony powodowej

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 9 marca 2012r., sygn. akt I C 731/11

1. oddala apelację;

2. zasądza od powoda Przedsiębiorstwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. na rzecz pozwanego S. S. kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

I ACa 593 / 12

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Łodzi oddalił powództwo Przedsiębiorstwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. przeciwko S. S. i J. G. (1) o ustalenie nieważności umowy sprzedaży udziałów ewentualnie o ustalenie, że umowa sprzedaży udziałów jest nieskuteczna wobec powoda i orzekł o kosztach procesu. Powyższy wyrok zapadł w oparciu o następujące ustalenia faktyczne:

W dniu 29 października 2009 r. Przedsiębiorstwo Usług (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sprzedała (...) Z spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w (...).200 udziałów w (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w R.. W tym samym dniu dalsze 4 udziały w tej spółce sprzedała (...) Z spółce z ograniczoną odpowiedzialnością E. W.. Na podstawie obu umów (...) Z spółka z ograniczoną odpowiedzialnością stała się jedynym (...) spółki (...). Udziały należące przed sprzedażą do I. (...) zostały wcześniej zajęte przez komornika sądowego w ramach egzekucji prowadzonej na podstawie tytułu wykonawczego przysługującego powodowej spółce. Postanowieniem z dnia 19 listopada 2008 r. Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w W. przyjął do akt rejestrowych spółki (...) dokument zajęcia udziałów i zysków w spółce.

Po dacie sprzedaży do spółki (...) przystąpił J. B., dokonano podwyższenia kapitału zakładowego i J. B. objął udziały w podwyższonym kapitale zakładowym. Postępowanie egzekucyjne z wniosku powodowej spółki nadal się toczy. W dniu 15 września 2011 r. został powołany biegły w celu oszacowania zajętych udziałów.

W oparciu o powyższe ustalenia faktyczne Sąd pierwszej instancji uznał powództwo za nieuzasadnione. W ocenie Sądu Okręgowego, zaskarżoną umową z dnia 20 września 2010 r. to pozwany J. G. (1), nie zaś (...) Z spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, był stroną sprzedającą udziały. To z kolei oznacza, że zaskarżona umowa dotknięta jest bezskutecznością, nie zaś nieważnością albowiem stroną sprzedającą była osoba, która nie była właścicielem przedmiotowych udziałów. Odwołując się do treści art. 885 w zw. z art. 902 k.p.c. oraz art. 909 k.p.c. Sąd Okręgowy uznał również, że dokonanie sprzedaży udziałów podlegających zajęciu obarczone jest sankcją bezskuteczności, nie zaś – tak jak utrzymywała strona powodowa - nieważności. Powództwo o ustalenie nieważności nie mogło być z tych przyczyn uwzględnione. Z kolei na przeszkodzie uwzględnieniu powództwa o ustalenie bezskuteczności leżał brak interesu prawnego powoda w rozumieniu art. 189 k.p.c. W ocenie Sądu pierwszej instancji jego sytuacja prawna nie jest na skutek zawarcia zaskarżonej czynności prawnej w żaden sposób zagrożona. W toku jest bowiem postępowanie egzekucyjne w ramach którego obecnie szacowane są przedmiotowe udziały. Jako przedwczesne natomiast uznał Sąd pierwszej instancji roszczenie wywiedzione z art. 59 k.c.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 k.p.c.

Powyższy wyrok zaskarżony został w całości przez powodową spółkę. Apelująca zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego: art. 189 k.p.c. poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że powódka nie ma interesu prawnego w ustaleniu bezskuteczności umowy; art. 58 § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że umowa sprzedaży udziałów, zawarta po ich zajęciu w postępowaniu egzekucyjnym a także przez podmiot nieuprawniony jest ważna. Ponadto zarzuciła naruszenie przepisów prawa procesowego, które miało wpływ na wynik sprawy; art. 885 w zw. z art. 902 k.p.c. oraz art. 909 k.p.c. poprzez przyjęcie, że skutkiem zbycia zajętych udziałów nie jest nieważność oraz art. 233 § 1 w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. poprzez ustalenie, że okoliczności sprawy nie dają podstaw do wystąpienia z przedmiotowym powództwem. W konkluzji apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i ustalenie nieważności zaskarżonej czynności, ewentualnie ustalenie, że była ona bezskuteczna wobec powódki i zasądzenie kosztów procesu w postępowaniu przed sądami obu instancji.

Pozwany S. S. w odpowiedzi na apelację wniosł o jej oddalenie i zasądzenie na jego rzecz od powódki zwrotu kosztów w postępowaniu apelacyjnym według norm przypisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest uzasadniona albowiem stronie powodowej nie przysługuje roszczenie, którego ochronę chciała uzyskać poprzez wydanie orzeczeń żądanej treści.

Należy zgodzić się z oceną przedmiotowej umowy, dokonaną przez Sąd pierwszej instancji. Z treści oświadczeń objętych § 1 oraz 2 umowy wynika, że stroną sprzedającą jest pozwany J. G. (1). To on – działając w imieniu własnym – złożył oświadczenie o sprzedaży udziałów. Twierdzenie, że w istocie pozwany działał w imieniu spółki

(...), opiera się na wnioskowaniu wynikającym z faktu, że pozwany był właścicielem wszystkich udziałów tej spółki i Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników tej spółki wyraziło zgodę na zbycie jej udziałów. Wnioskowanie, nawet oparte na prawdziwych przesłankach faktycznych i poprawne pod względem prawnym, nie może jednak prowadzić do nadania oświadczeniom stron umowy innego znaczenia, niż to, które same chciały im nadać. Wykładnia oparta na dyrektywach zawartych w art. 65 k.c. musi zmierzać do ustalenia rzeczywistej woli stron, nie zaś nadania ich oświadczeniom ex post brzmienia zgodnego z prawem.

Prawidłowo również uznał Sąd pierwszej instancji, że umowa mocą której rozporządza prawem osoba nie będąca do niego uprawniona, nie jest dotknięta sankcją nieważności, lecz nie rodzi skutków prawnych. Argumentacja apelującej nie dostarcza żadnych argumentów, które mogłyby podważyć tezę, która znalazła trwale miejsce nie tylko w literaturze, ale również w orzecznictwie, którego przykładem jest judykat przywołany w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Należy również zgodzić się z tezą, że rozporządzenie udziałem w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością zajęty w toku egzekucji dotknięte jest - wbrew literalnemu brzmieniu art. 885 w zw. z art. 902 i 909 k.p.c. - sankcją bezskuteczności, nie zaś nieważności. Po pierwsze, taki wniosek wypływa z brzmienia art. 885 k.c. przepis posługuje się terminem nieważności w stosunku do wierzyciela. Oznacza to a contrario, że w stosunku do osób trzecich rozporządzenie rodzi wszystkie skutki. Taka regulacja charakterystyczna jest dla sankcji bezskuteczności, nie zaś nieważności, której istotą jest działanie erga omnes. Po drugie, brak podstaw dla przypisania rozporządzeniu prawem dokonane wbrew zajęciu najdalej idącej sankcji skoro celem regulacji prawnej jest udzielenie zajęciu ochrony i uproszczenie postępowania i umożliwienie prowadzenie egzekucji bez potrzeby wszczynania skargi pauliańskiej (por. E. Wengerek: Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz do części drugiej kodeksu postępowania cywilnego, Warszawa 1994, s. 97 i n.). Dla osiągnięcia takiego celu z kolei wystarczającym środkiem jest ubezskutecznienie danej czynności prawnej. Jak przyjmuje się w literaturze, zbycie zajętego udziału powoduje wprowadzenie negatywne konsekwencje dla nabywcy zajętego udziału, polegające na tym, że będzie musiał znosić sytuację, że wierzycielowi egzekwującemu przysługują korzyści majątkowe wynikające z udziału (art. 885 k.p.c. w zw. z art. 902 w zw. z art. 909 k.p.c. stosowanym odpowiednio). Zbycie to jest jednak ważną czynnością prawną rodzącą wszystkie skutki materialne związane z przejściem własności udziału na jego nabywcę. Do momentu egzekucyjnej sprzedaży udziału jego nabywca winien być zatem traktowany jako wspólnik spółki, której udziały zostały zajęte, pod warunkiem oczywiście, że spółka została zawiadomiona o przejściu własności udziału (tak M. Krajewska w: Zajęcie udziału w spółce z o.o. w praktyce sądów rejestrowych, PPH 2005, z. 2, s. 33 i n., tak również R. Niski, Zajęcie udziału dłużnika w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, PS 2002, nr 5, s. 89).

Powyzsza argumentacja doznaje wzmocnienia na gruncie obowiązujących od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 172, poz. 1804) t.j. od dnia 5 lutego 2005 r. przepisów Działu IV a Egzekucja z innych praw majątkowych, regulujących m. in. egzekucję z udziałów w spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 909 – 912 k.p.c.). Zgodnie bowiem z art. 909 k.p.c., przepisy o egzekucji z wierzytelności stosuje się odpowiednio do egzekucji z innych praw majątkowych, jeżeli przepisy poniższe nie stanowią inaczej. Zgodnie z art. 910² § 1 k.p.c., z mocy zajęcia wierzyciel może wykonywać wszelkie uprawnienia majątkowe dłużnika wynikające z zajętego prawa, które są niezbędne do zaspokojenia wierzyciela w drodze egzekucji, może podejmować również wszelkie działania, które są niezbędne do zachowania prawa. Na tle powyższego przepisu w orzecznictwie przyjęto, że z mocy egzekucyjnego zajęcia udziałów dłużnika w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością wierzyciel nie może wykonywać uprawnień do uczestnictwa w zgromadzeniu wspólników i do głosowania nad uchwałami podejmowanymi przez wspólników (tak uchwała SN z dnia 14.09.05 r., III CZP 57 / 05, OSN 2006, nr 7 – 8, poz. 116). Na gruncie powyższego przepisu uprawniona zatem jest teza, że rozporządzenie zajęty w toku egzekucji udziałem w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością nie jest nieważne (art. 58 § 1 k.c.). Rodzi jedynie skutek w postaci braku możliwości dysponowania przez nabywcę tymi uprawnieniami związanymi z udziałem, które – na skutek zajęcia – ma prawo wykonywać wierzyciel.

Należy również podzielić pogląd Sądu pierwszej instancji, że strona powodowa nie ma interesu prawnego w żądaniu ustalenia, że zaskarżona czynność jest bezskuteczna wobec niej. To z kolei skutkuje oddaleniem powództwa opartego na art. 189 k.p.c. Apelująca nie przedstawiła żadnych argumentów na rzecz tezy że na skutek dokonania

kwestionowanej czynności jej sytuacja prawna uległa pogorszeniu, czy też zachodzi niepewność, mogąca być usunięta poprzez wydanie żadanego wyroku. Wpis pozwanego jako nowego współnika w rejestrze ma charakter deklaracyjny. Treść wpisów jest jawna, każdy ma prawo przeglądania akt rejestrowych podmiotów wpisanych do rejestru (art. 8 ust. 1 i 10 ust. 1 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. Nr 168, poz. 1186 z późn. zm.).

Przede wszystkim należy jednak stwierdzić, że kwestionowana czynność z mocy samego prawa nie rodzi skutków prawnych wobec wierzyciela, które mogłyby zagrozić egzekucji. Taki wniosek wynika z wyżej przywołanego art. 910² § 1 k.p.c. Powodowi przysługiwało roszczenie oparte na art. 527 i n. k.c. Ma również – jako wierzyciel - legitymację do zaskarżenia każdej uchwały współników, która zagraża zaspokojeniu (tak wyrok SN z dnia 30.01.09 r., II CSK 355 / 08, OSN – ZD 2009, nr 4, poz. 100). Odnosząc się zatem do tej części argumentacji w apelacji, która podnosi niekorzystne dla interesów wierzyciela działania współników w postaci podwyższenia kapitału zakładowego skutkującego zmniejszeniem ewentualnej dywidendy należy stwierdzić, że apelująca ma, czy też miała do dyspozycji stosowne środki prawne. Dodać również należy, że postępowanie egzekucyjne z przedmiotowych udziałów jest w toku, objęte zaskarżoną czynnością udziały są szacowane przez rzeczoznawcę na podstawie art. 910⁴ § 1 k.p.c.

Kierując się powyższymi racjami należało uznać, że zaskarżona umowa nie jest obarczona sankcją nieważności. Powodowej spółce nie przysługuje również roszczenie o ustalenie jej bezskuteczności. Nie naruszył zatem Sąd pierwszej instancji wskazanych w apelacji przepisów prawa materialnego. W konsekwencji należy uznać, że nie doszło również do naruszenia przepisów prawa formalnego – art. 233 § 1 i 328 § 2 k.p.c.

Mając powyższe względy na uwadze, jak również treść art. 385 k.p.c., należało apelację oddalić.

O kosztach procesu w postępowaniu apelacyjnym orzeczono na podstawie art. 98 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przyjmując za podstawę orzeczenia zasadę odpowiedzialności za wynik procesu. O wysokości tych kosztów orzeczono na podstawie § 6 pkt 6 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 z późn. zm.).